

*В. Д. Шпотенко,
провідний фахівець, ІПКДСЗУ*

ВВП ТА ВВП ЯК МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ВПЛИВУ НА ЗРОСТАННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

*V. Shpotenko,
leading specialist of the Institute of staff training of the State Employment Service of Ukraine*

**GROSS DOMESTIC PRODUCT (GDP) AND GROSS NATIONAL PRODUCT (GNP)
AS MACROECONOMIC INDICATORS OF INFLUENCE ON GROWTH OF WELFARE OF POPULATION**

Розглянуто проблемні питання щодо можливості застосування класичної економічної моделі розвитку та досконалого використання макроекономічних показників ВВП та ВВП у розробці і реалізації стратегії зростання добробуту населення.

Problem issues concerning possibility of application of classic economic model of development and perfect use of macroeconomic indicators of GDP and GNP, while elaborating and implementing strategy of growth of welfare of population, were considered.

Ключові слова: програма розвитку, модель економічного зростання, ринкова система розподілу, індикатор обсягу виробництва, макроекономічні пропорції.

Key words: program of development, model of economic growth, market system of distribution, indicator of economic capacity, macroeconomic proportions.

ВСТУП

На сьогодні в системі планування перспектив розвитку народного господарства України виникла низька проблемних питань, що вимагають прийняття принципових рішень щодо забезпечення стабільного розвитку економіки як окремих галузей, так і в цілому по країні. В свою чергу, економічний розвиток починається із урізноманітнення способів життя та видів вироблених та спожитих товарів і послуг. Отже, питання відбору і групування показників економічного розвитку для формування бюджетів всіх рівнів потребують перегляду в зв'язку з новими підходами до оцінок стану добробуту населення.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є висвітлення проблемних питань, які виникають під час використання не в повному обсязі показників зростання народного господарства, що не дає можливості правильно прогнозувати рівень життя в країні. Якість використаних даних повинна підтверджувати правильність та корисність вибраних економічних теорій та напрямків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У багатьох працях вітчизняних та зарубіжних економістів та політиків відзначається, що починаючи з 1991 року

в Україні розпочався перехідний період становлення ринкової економіки. Процес побудови розвинутої ринкової економіки потребує подолання економічної кризи і може становити декілька десятиліть. Упродовж такого періоду відбуваються істотні і якісні зміни в економічній системі, що зумовлює розвиток теоретичних метрологічних досліджень національної економічної системи. Оскільки сутністю перехідного періоду є докорінна трансформація економічної системи, то є необхідність з'ясувати тип економічної системи, яка буде розвиватися після перехідного періоду. Це може бути зумовлено розробленою та затвердженою Перспективною програмою економічного розвитку країни на не менш ніж десятилітній період. У своїй суті така Програма повинна передбачати перехідний, трансформаційний період, які слід розглядати та оцінювати, зважаючи на минуле, укорінене ставлення до благ та можливостей їх отримання, а також з позиції новітніх підходів і бажання перенести західні цінності на економічний ґрунт теперішніх реалій економіки України. Жодним Урядом нашої країни за 25 років незалежності зовсім не врахована у практичній діяльності та обставина, що Україна протягом десятиліть здійснювала ринкову трансформацію не класичного, а інверсійного типу, тому відбулося значне відставання в індустріальному розвитку країни, що не дало позитивного результату в розвитку економіки та залучення трудового населення, що незмінно веде до зниження доходів на душу населення в країні. В результаті, сьогодні немає Програми розвитку, яка б спиралася на одну з класичних економічних моделей так, як вона своєчасно не була розроблена і не затверджена на рівні керівництва країни, а орієнтація на монетарну систему розвитку не дала належних результатів. Як наслідок, за відсутності такої Програми економічного розвитку нашого суспільства на довгостроковий період, ми маємо дючу змішану модель соціально-економічного розвитку, яка передбачає поєднання приватної і державної форм власності, перспективного планування і ринку, проведення інституціонально-соціальних реформ для розбудови держави з ринковою економікою. Із трьох існуючих варіантів моделі змішаної економіки: консервативної, ліберальної і соціал-реформістської, на сьогодні, здійснюється спроба надати перевагу консервативному варіанту, який набуває ознак, що здержують темпи відтворення продуктивних сил, не гармонізує техніко-економічні відносини, організаційно-економічні відносини, не сприяє створенню відкритої ринкової національної економіки, побудові основ постіндустріального суспільства. Аналіз методів розробки й реалізації моделі економічного зростання в різних країнах світу свідчить про те, що визначальним у виборі моделі розвитку є динаміка соціально-економічного стану країни, вибір національної стратегії для розвитку суспільства. Такі цінності, як суверенітет, громадянські свободи, солідарність, національна ідентичність не можуть знаходитися в площині альтернатив суспільного вибору, і тому є базовою умовою зняття невизначеності соціально-економічного розвитку країни. В свою чергу, економічна стратегія держави, як така, що зазнає впливу низки не прогнозованих факторів, має весь час корегуватися з огляду на те, які наукові теоретичні засади відповідають періоду її застосування.

За сучасних умов надзвичайно важливого значення набуває обсяг і склад дохідної частини бюджету. Саме бюджет і його дохідна частина характеризують рівень економічного розвитку країни і регіонів, а завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Теоретичні засади та практичні аспекти управління бюджетом в Україні досліджували в своїх роботах вітчизняні вчені: Бескид Й.М., Міщенко В.І., Буковинський С.А., Булгакова С.О., Ермошко М.М., Кириленко О.П., Наконечна Ю.А., Нечай А.А., Павлюк К.В., Пасіч-

ник Ю.В. та інші. Ці науковці зробили вагомий внесок у розробку проблематики формування доходів та видатків бюджету. Проте питання формування єдиної політики та методи підходу в сфері формування дохідної частини бюджету в Україні на поточний рік досліджено недостатньо, а в комплексі теоретико-методичні розробки даної системи формування доходів бюджету фактично представляють розрізненні пропозиції, які не базуються на єдиній теоретично довершеній економічній тенденції. Протягом останніх років в Україні спостерігається соціально-економічний спад. Цей процес супроводжується уповільненням економічної динаміки та ділової активності, зниженням цін на українську продукцію, зростанням безробіття. Серед чинників, що здійснюють істотний вплив на економічний розвиток регіонів держави, можна виділити: політичні, нормативно-правові, економічні, інституційні, торговельні та ін. Усвідомлення особливостей і радикальності посталих інституційних змін диктує суспільству необхідність розробки іншої моделі поведінки як економічних агентів, так і влади, потребує зміни мети та принципів їхньої взаємодії. Виходячи з цих реалій, зростання і розвиток національної макросистеми розглядається, як основна економічна мета, що полягає в збільшенні суспільного продукту в розрахунку на душу населення при одночасному зниженню затрат на одиницю виробленої продукції.

"Одним із надійних інструментів, що спрямований на вирішення питання впливу держави на економічний розвиток, була б розробка та прийняття бюджету розвитку, узгодження його з визначеними у програмних документах пріоритетами економічного і соціального розвитку, показниками державних цільових програм" [1].

Враховуючи на цей час законодавство, можна більш детально характеризувати стан бюджетної політики України. Статтею 38 Бюджетного кодексу України передбачено подання до Верховної Ради одночасно із проектом Державного бюджету на наступний рік прогнозу показників Зведеного бюджету за основними видами доходів, видатків і фінансування на наступні три бюджетні періоди. Цей прогноз не завжди розглядається як орієнтир бюджетної політики на середньостроковий перспективу, оскільки в процесі фінансового року його показники суттєво переглядаються. Механізм коригування в процесі затвердження головного фінансового документа країни діє у напрямі підвищення ризику планування бюджету. Тому і постає проблема в використанні достовірних показників планування, які були б стійкі до періодичних коливань по ефекту "маятника". З метою виміру сукупного виробництва в ринковій економіці була створена система національних рахунків (СНР), яка базується на сукупності макроекономічних показників. Вона показує, як в Україні на базі зростання обсягів ВВП, здійснюється аналіз корисності суспільного виробництва, результати якого підтверджується показниками системи національних рахунків. Національні рахунки-єдина систематична спроба проаналізувати економічну діяльність країни. Їх слід розглядати як обмежений інструмент досліджень, так як проходить процес збору і дослідження даних із не співвимірних джерел. Ці офіційні дані використовують для аналізу сукупного багатства та поточного відношення капіталу до доходу в багатьох країнах.

Основними макроекономічними показниками соціально-економічного розвитку України за 2011—2016 роки залишаються: обсяг ВВП на фінансовий рік; індекси споживчих і гуртових цін; індекс цін промислової продукції; індекс реальної заробітної плати; прогнозований офіційний обмінний курс гривні у середньому за рік; прогнозований рівень безробіття. Державні рахунки є соціальним важелем, що невпинно еволюціонує. У всіх розвинених країнах національні рахунки збираються державними органами статистики та центральни-

ми банками з балансів і бухгалтерських книг фінансових та нефінансових корпорацій, а також з інших статистичних джерел. Система національних рахунків при обчисленні ВВП і ВНП окремих країн певною мірою різняться від системи національних рахунків ООН. Правильно складені комбінації з макроекономічних показників, які складають систему національних рахунків, дозволяють виміряти обсяги виробництва в конкретний момент часу і характеризують фактори, які безпосередньо впливають на функціонування економіки. Інформація, яку нам дають національні рахунки, є основою для формування в цілому бюджетної політики. При відсутності довгострокового прогнозування, яке б опиралося на прийнятну Програму розвитку економіки країни, і взявши за основу лише поточний ріст ВВП не можливо досконалим скласти баланс бюджету на поточний рік, вірно спрогнозувати надходження фінансів в кожний сектор економіки, що позитивно вплинуло б на збільшення виробничого потенціалу, як наслідок, зростання добробуту населення. За умови врахування інвестиційних потоків, та врахування відтоку капіталу за межі країни, при формуванні видатків Бюджету країни на поточний рік, актуальним є розгляд на рівні ВВП і окремих показників, що формують ВНП, що дає можливість проведення аналізу причин і наслідків відтоку фінансів з окремих галузей економіки, а також проаналізувати стан технічного оснащення та переоснащення галузей виробництва. З метою визначення реалій прогнозних оцінок розвитку української економіки у 2017 році, а цілком ймовірно й протягом ряду наступних років, впливає потреба проаналізувати найважливіші фактори, що можуть суттєво вплинути на розвиток економіки.

На розвиток вітчизняної економіки протягом останніх років мали суттєвий вплив як сформовані у попередніх роках зовнішні та внутрішні дисбаланси, так і несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках. Зважаючи на це, чинники впливу на розвиток регіональної економіки можна трактувати як умови, процеси макро-, мезо-рівня, що впливають на здатність промислових об'єднань конкурувати на національному і світових ринках. В основі економіки повинен лежати внутрігалузовий розподіл праці, який передбачає випуск кінцевого продукту, готового для вживання суспільством.

Враховуючи, що Бюджет є основним інструментом державного регулювання економіки, за допомогою якого здійснюється перерозподіл валового внутрішнього продукту (ВВП) між галузями економіки, адміністративно-територіальними утвореннями, між окремими економічними суб'єктами, тобто у межах системного підходу ВВП розглядають як цільову функцію економічної діяльності і, як результат, що формується під впливом її складових. Завдяки інфляційному внеску, виконання запланованих номінальних показників бюджету може здійснюватися за рахунок перевищення фактичними показниками інфляції її запланованої величини. Слід відокремлювати виконання планових номінальних показників бюджету, яке відбулося за запланованими темпами інфляції, та їх виконання в умовах суттєво перевищення фактичними показниками інфляції запланованих. Не можливо не звернути увагу на інфляційні процеси, що спостерігалися в економіці України в 2016 році. За статистичними даними зростання цін в минулому році досягло 12,4%. Доходи бюджетів всіх рівнів підвищувалися в першу чергу за рахунок збільшення кількості грошей, що перебувають в обігу. Інфляційні процеси виявилися на стільки високими, що перекрыли втрати бюджету від падіння обсягів виробництва, що негативно вплинуло на розвиток ринку праці.

Переважає частина державного бюджету нашої країни формується на основі надходжень від фіскальних органів (податкової адміністрації та митної служби). Тому найбільш важливою є об'єктивна оцінка по-

казників податкових надходжень, що акумулюються фіскальними органами і мають, на відміну від більшості інших джерел, більш регулярний характер. У процесі наповнення бюджету завдяки диверсифікації зменшується ступінь ризику виконання бюджетних показників, однак включення нефіскальних джерел наповнення бюджету веде до його збільшення, але через нерегулярність надходжень від таких джерел зростає ступінь ризику. Чим більше економічних показників буде враховано при обчисленні ВВП, тим менша буде похибка між його прогнозованим і фактичним значенням.

Суттєвими недоліками при обрахунку ВВП є:

- не враховано вплив на економіку негативних факторів (забруднення навколишнього середовища, перевищення рівнів шуму та вібрацій, напруженість електромагнітних полів, радіологічне забруднення територій, перенаселення міст і т.д.);

- не враховано вартісну оцінку не ринкових операцій;

- не враховано обсяги продукції, створеної тіньовим сектором економіки;

- відсутність обліку затрат на проведення дозвілля та покращення якості товарів.

Якщо врахувати всі недоліки при обрахунку ВВП, то є можливість вийти на показник чистого економічного добробуту, який вивели в 1972 році професори Вільм Нордгауз і Джеймс Тобін з Єльського університету.

На перше місце в процесі створення належних темпів економічного зростання постає питання проведення стабілізаційної політики держави, метою якої є збільшення рівня ВВП країни. Зокрема збільшення реального ВВП показує, наскільки швидко та стабільно зростає економіка, в протигагу показник тіньової економіки відображає, яка частина її не контролюється державою, що спричиняє дефіцит податкових надходжень та ймовірно непривабливість країни для іноземних інвестицій.

"За оцінками Ф. Шнайдера, обсяги тіньового сектору економіки України оцінюються в 45%, що є критично високим показником. Наведені оцінки дозволяють зробити висновок: через високий рівень тінізації економіки бюджет недоотримує мільярди гривень, які так потрібні в даних економічних умовах" [2].

Світовий досвід показує, що з розвитком ринкових відносин роль держави в розподільчих процесах зростає.

"Загальний спад економіки України, вимушене скорочення державних інвестицій та несприятливий інвестиційний клімат призводять до того, що ефективне використання саме бюджетних коштів є одним із найважливіших джерел економічного зростання" [3].

Але є ряд держав, які повністю покладаються на ринкові системи розподілу, які спосіб оцінки в аналізі обсягів доходів і видатків бюджету беруть за основу внутрішній національний продукт (ВНП). Прикладом можуть служити Японія та США. На відміну від світових лідерів економічного зростання в Україні при оцінці параметрів економічного зростання з середини 90-х років стали використовувати ВВП як головний індикатор і найбільш повний показник сумарного обсягу виробництва товарів та послуг за певний період у країні. Такий односторонній підхід не є виправданим, бо ВВП має суттєві відмінності від ВНП. Він охоплює вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у межах певної країни за допомогою факторів виробництва, незалежно від того, кому ці ресурси належать, резидентам, чи іноземцям. Вартість товарів та послуг, вироблених та наданих за допомогою іноземного капіталу (інвестицій), в тому числі отримані прибутки, є частиною українського ВВП. Проте, доходи отримані українськими фірмами за кордоном, не враховуються у ВВП України. Досліджуючи вплив макроекономічних показників на соціально — економічний розвиток, слід зазначити, що вони формуються під впливом об'єктивних економічних за-

кономічності та є вразливими до зовнішніх факторів впливу. Зовнішні ефекти (позитивні чи негативні) є відображенням суперечності між інтересами виробництва та потребами суспільства. Додатково невизначеність планування Бюджету зумовлює низька достовірність планування реальних темпів зростання ВВП. Оскільки ВВП є вартісним, або грошовим показником, то він є дуже вразливим в період інфляційних процесів і не може відображати соціальних змін, якщо на товарну продукцію не будуть встановлені ціни, що вказують на суспільну оцінку їхньої відносної вартості.

"Оскільки номінальний ВВП вимірює кінцевий продаж товарів і послуг за ринковими цінами, то підвищення цін веде до збільшення ВВП, якщо кількість проданих товарів та послуг незмінна" [4].

Щоб позбутися впливу цін, ВВП та національний дохід розраховують у зіставних цінах. Однак переоцінені у зіставних цінах ВВП і внутрішній дохід, обчислені виробничим методом і методом кінцевого використання не збігаються за величиною, оскільки перший показник збирається у цінах факторів виробництва, а другий у ринкових цінах. Характеристикою динаміки виробленого ВВП є середньоарифметичний зважений індекс фізичного обсягу продукту.

"Аналіз переконливо показує причина нинішнього складного становища полягає в тому, що кількісне збільшення обсягів виробництва не супроводжується зростанням ефективності економіки" [5]. Відображення зростання національного виробництва винятково через динаміку показників ВВП не дає можливості розкрити внутрішні суперечливості системи, так як збільшений обсяг матеріальних благ не характеризує в повній мірі їх якість. Кожна галузь має свої специфічні особливості побудови цих індексів, що пов'язано як з характером продукції в натуральному вираженні, так і з методом її оцінки в точних цінах.

Прикладом може служити індекс обсягу продукції. В Україні індекс обсягу продукції галузей не виробничої сфери розраховують за допомогою індексів динаміки кількості робітників. У галузях, що надають платні послуги, у обчисленні індексу фізичного обсягу продукції вказують їхню валову виручку.

Іноді цей показник обчислюють з урахуванням кількості наданих послуг на додану вартість у базисному періоді

"Інверсійний тип ринкової трансформації і планування ліберальних підходів, які орієнтуються на саморегулювання ринкової економіки, з'єднані з глобалізацією, в умовах нижчого рівня економічного розвитку (Україна у разі відстає від розвинених країн за рівнем продуктивності праці й у разі перевищує їх за рівнем ресурсомісткості ВВП) неминує призводити до того, що країна на основі ринкових законів пристосовується до різних фрагментів світової економіки як сировинний придаток промислово-аграрного типу (переважає експорт металу, продуктів хімічної промисловості, зерна і технічних культур)" [6].

Кон'юктура світового ринку є одним з визначальних чинників розвитку. Однією з найважливіших характеристик цієї кон'юктури є динаміка міжнародних цін на енергоресурси в тому числі і на нафту, які останнім часом поступово знижуються. Свого найнижчого рівня вони досягли в I кварталі 2016 року, після чого почали стабілізуватися. Згідно з експертним оцінкам фахівців Міністерства економічного розвитку і торгівлі за результатами 2015 року реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України скоротився приблизно на 9,0—11,0%, а під кінець минулого року почалося його незначне зростання.

Таким чином, стає для нас очевидним, що для країни, яка не має чіткого структурного аналізу по групам випуску матеріальної продукції відображених у відповідних цінах і згуртованих у відповідних макроекономічних показниках, позитивність росту макроекономі-

чних показників забезпечується лише за рахунок сприятливих цін зарубіжних ринків. Найбільш значний інертний вплив на формування макроекономічних пропорцій України сьогодні справляє структурна спрямованість на нарощування ВВП за рахунок експорту сировини і напівфабрикатів, що демонструє вражаючі темпи росту ВВП і не створює передумов для відображення результативності економіки. Високі темпи зростання ВВП ще не гарантують остаточного виходу на шлях подолання кризи перехідного періоду і досягнення стійкого стану прогресивного розвитку. Дослідження параметрів результативності знімає принципові суперечності методологічного характеру, з яких випливає невідповідність стрімких темпів приросту ВВП і реального стану в економіці.

"Протягом 2012—2015 рр. глибина падіння цін на українську сировину сягнула 30%, а тривалість — чотирьох років. Проте минулорічний стан Зведеного бюджету здавався більш міцним, ніж у попередні роки. На жаль, його чинники були суто номінальними. Адаже балансування Зведеного бюджету у 2015 р. сталося значною мірою завдяки новим зовнішнім кредитам держсектора (чисте його фінансування становило 3,5 млрд дол США), списанню частини державного боргу (близько 3,6 млрд дол. США), відмови від проведення платежів за кредитом РФ (3 млрд дол. США) і 40—50% інфляції" [7].

Національний дохід визначається як сума всіх доходів, доступних жителям країни за певний період незалежно від їхньої юридичної кваліфікації. Національний дохід тісно пов'язаний із поняттям ВВП. На перевагу ВВП валовий національний продукт (ВНП) має натурально-матеріальну і вартісну структуру. Для того, щоб визначити національний дохід, слід спершу відняти від ВВП амортизацію нараховану на основні та оборотні засоби виробництва в поточному році. Як і кожний складний динамічний показник, ВНП має свої недоліки та позитивні якості, але в умовах економічної кризи він є більш "гнучким" і дає можливість більш ефективно оцінити стан економіки та її взаємозв'язок з економіками інших країн. Важливу роль у визначенні параметрів економічного розвитку відіграє з'ясування позицій іноземного капіталу в національній економіці. Для цих цілей служать показники питомої ваги іноземних інвестицій у ВНП, а також співвідношення між іноземними інвестиціями в даній країні та її власними зарубіжними інвестиціями. Виходячи з таких позицій можна робити висновок про економічний стан країни. Країна є світовим кредитором, чи боржником. ВНП відображає узагальнений кінцевий результат діяльності в цілому по народному господарству як підприємств матеріальної сфери, так і нематеріальної сфери діяльності, включаючи частину духовної сфери діяльності та надання послуг, виражену в ринкових цінах. Характерна відмінність між ВВП та ВНП полягає в тому, що експорт та імпорт товарів у визначенні ВВП не включає платежі за фактори, отримані або сплачені решті світу. Валовий продукт завжди більше внутрішнього валового продукту на величину сальдо прибутків, що надходять від діяльності власних фірм за межами України.

Оскільки валовий внутрішній продукт дорівнює валовому внутрішньому доходу (сумі внутрішнього споживання та внутрішніх заощаджень), то внутрішні інвестиції дорівнюють сумі внутрішніх заощаджень та заліскові імпорту на поточному рахунку (без платежів за фактори та надходжень, що фінансується чистими позиками з-за кордону). За відсутності будь-яких іноземних позик, норма інвестицій дорівнює нормі внутрішніх заощаджень. І навпаки, країна, що володіє значною часткою капіталу інших країн, може вирознітися національним доходом, значно вищим за її внутрішній продукт. На сьогоднішній день існуюча нестача внутрішніх заощаджень в Україні перешкоджає досягненню запланованих темпів зростання. Нестача заощаджень фінансується чистими позиками з-за кордону, що

призводить до переваги імпорту над експортом, з метою досягти запланованих темпів зростання. За відсутності зовнішніх позик країна може отримати валюту тільки за рахунок розширеного експорту продукції.

Нестача валюти обмежує фактичні інвестиції як і нестача заощаджень, нестача іноземної валюти може бути зменшена за рахунок зовнішньої допомоги. Загострення світової фінансової кризи у вересні 2008 року та припинення надходження в економіку України іноземного капіталу миттєво підняли на поверхню проблему відсутності надійної бази ліквідності для збалансування валютно-фінансових потоків країни. Згідно з класичною кейнсіанською моделлю, перехід із негативного до нульового чи позитивного сальдо зовнішньоекономічної діяльності означає рух до зростання ВВП, а отже, має заохочуватися.

Однак аналіз зовнішньоекономічного балансу в контексті структурних зрушень за категоріями кінцевого використання в Україні показує, що в межах досліджуваного періоду відбувся небажаний перерозподіл витрат між основними позиціями. Прагнення держави до певної керованості кризовою ситуацією змушує скерувати ринок виключно на внутрішнього споживача, а тому з метою збалансованості попиту на внутрішньому ринку, здійснюється збільшення імпорту. Держава вимушена допомагати економіці через емісію грошей, надлишок яких надходить на валютний ринок, що веде до обвалу курсу гривні.

Також не виключається можливість прямих державних капіталовкладень у певні сфери економіки, а також прямого державного управління.

Україна виявилася найслабшою ланкою перед навалою глобальної кризи сучасної цивілізації. Темпи падіння обсягів виробництва та національної валюти виявилися найвищими на Європейському континенті і одними з найзагрозливіших у світі.

Єдина можливість поновити економічне зростання в Україні, це змінити модель економіки. Сучасна українська економіка дуже глибоко інтегрована у систему міжнародного поділу праці. Економіка України належить до економік відкритого типу з високою залежністю від цін на сировинні ресурси. У періоди світових економічних криз помітно зменшуються надходження від експортної діяльності, відбувається вплив інвестицій, що спостерігалось у 2008—2009 та 2014—2016 роках. Як показують статистичні дані, в розвинутих країнах Європи інвестиції становлять до 25% ВВП, то в Україні вони піднімаються до рівня 10%. Як наслідок, це приводить до росту інфляції, девальвації валюти, зниження рівня життя населення. Нині за рекомендаціями зарубіжних експертів, в тому числі і МВФ, в Україні вбудовується південноамериканська модель економіки, яка передбачає: вивіз сировини, вивіз капіталу, ввезення товарів народного споживання, низький попит населення, фактична відсутність внутрішнього ринку, зростання безробіття населення. Ця модель може гарантувати економічне зростання тільки у випадку надмірно високих цін на сировину. Як показує аналіз, від'ємне сальдо зовнішньоекономічного торгового балансу (а на тепер в нас і платіжний баланс від'ємний) лише додає проблем українській економіці, орієнтованій на експорт. Природним наслідком світової економічної кризи стане підвищення ефективності економіки в розвинутих країнах, отже, природно падіння попиту на сировину, тобто ресурси будуть використовуватися з більшою ефективністю. Ставку необхідно робити не на експорт сировини, а на розвиток внутрішнього ринку праці, не на великий монополістичний капітал, а на збільшення виробництва за рахунок використання резервів середнього та малого бізнесу. Реальний економічний вимір базується на ідеї, що певні елементи діючої економічної системи можуть вважатися рівновеликими не тоді, коли вони супроводжуються рівновеликими економічними витратами (економією), а коли ма-

ють рівновеликі економічні ефекти, що певною мірою характеризує кінцеві результати по виробництву суспільного продукту.

ВИСНОВКИ

Вибір загальної моделі економічного розвитку України на найближче десятиріччя є ключовим елементом монітарної політики.

За умов економічної нестабільності, в якій зараз перебуває країна, брати за основу і оперувати, як основним показником стабільності економіки тільки ВВП, є недоцільно, бо цей показник в повній мірі не відображає в натуральній формі загальну кількість виробленого національного продукту та динаміку його споживання. Потрібно визначити баланс показників, у тому числі взявши за основу ВВП та ВВП, які у повній мірі надають можливість перспективного планування розвитку економіки на найближчі десять років, опираючись на світовий досвід використання класичних моделей економічного розвитку.

Перехід до моделі ліберальної відкритої економіки дасть можливість самостійно стати багатими і заможними за умови зменшення і спрощення системи податків.

Поєднання в одну модель інституціональних, економічних, технологічних і зовнішніх компонентів дає змогу сформувати принципи економічної політики виходу на рівень упевненого нарощування результативності макроекономічної системи.

Література:

1. Буковинський С.А. До питання здійснення бюджетної політики в Україні // Фінанси України. — № 11. — 2007. — С. 3—30.
2. Варналій З. Шляхи детанізації економіки України та її особливості // Банківська справа. — № 2. — 2007. — С. 56—60.
3. Бурда М., Виплош Ч. Макроекономіка. Європейський контекст. — Пер. з англ. — К. "Основа", 1998. — С. 58.
4. Чухно А. Нова економічна політика // Економіка України. — № 6. — 2005. — С. 4.
5. Ставицький А.В., Басала К.О. Економіко-математичне моделювання бюджетного інвестування в Україні та ЄС // Фінанси України. — № 11. — 2016. — С. 96.
6. Гриценко А.А. Економіка країни на шляху до інклюзивного розвитку // Економіка і прогнозування. — № 2. — 2016. — С. 15.
7. Кораблін С.О. "Модель "відстаючого зростання": економічні фактори та наслідки для України" // Економіка і прогнозування. — № 2. — 2016. — С. 82.

Reference:

1. Bukovynskyi, S.A. (2007), "Issue of exercising of budget policy in Ukraine", Finance of Ukraine, vol. 11, pp. 3—30.
2. Varnaliy, Z. (2007), "Ways of unshadowing of economy of Ukraine and its peculiarities", Banking business, vol. 2, pp. 56—60.
3. Burda, M. and Vyplosh, Ch. (1998), Makroekonomika. Yevropejs'kyj kontekst [Macroeconomics. European context], Basis, Kyiv, Ukraine.
4. Chukhno, A. (2005), "New economic policy", Economy of Ukraine, vol. 6, pp. 4.
5. Stavytskyi, A.V. and Basala, K.O. (2016), "Economic-mathematical modeling of budget investing in Ukraine and EU", Finance of Ukraine, vol. 11, pp. 96.
6. Grytsenko, A.A. (2016), "Economy of the country on the way to inclusive development", Economy and forecasting, vol. 2, pp. 15.
7. Korablin, S.O. (2016), "Model of "tardy growth": economic factors and consequences for Ukraine", Economy and forecasting, vol. 2, pp. 82.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2017 р.